

Inhoudsopgave

Woord vooraf 9

INLEIDING

- Een vergeten handschrift 11
- Zoektocht naar de bronnen 16
- Vragen 19
- Werkwijze 22
- Betrouwbaarheid 25

HOOFDSTUK 1. DE VOC EN HAAR PERSONEEL

- Een jongen uit Saksen 31
- Oprichting, bloei en verval van de VOC 33
- Het personeel van de Compagnie 39
- Problemen met de personeelswerving 42
  - Afnemend animo* 45
- Kwalitatieve achteruitgang van het personeel 48
  - Gebrek aan ervaring* 48 – *Slechte fysieke conditie* 49

HOOFDSTUK 2. DUITSERS IN DIENST VAN DE VOC

- Aantallen en herkomst 53
- Rangen van buitenlanders 56
- Profiel van de Duitse VOC-dienaar 57
- 47 schrijvende Duitse Oost-Indiëvaarders 64
  - Geografische herkomst* 64 – *Leeftijd* 65 – *Achtergrond en opleiding* 65
  - Godsdienst* 68 – *Burgerlijke staat* 69 – *Rang bij aanmonstering* 69

HOOFDSTUK 3. TUSSEN JOURNAAL EN AUTOBIOGRAFIE

- Reisverslagen in het algemeen 71
- Soorten reisverslagen 72
- Hoeveelheid reisverslagen 74
- Duitse reisverslagen over Azië 75
- De traditie van het reisdagboek 78
- De autobiografische traditie in Duitsland 82
- De formele kanten van het autobiografische reisverslag 86

- Het voorwerk: opdrachten, voorwoorden en verzen 87
De opdracht inhoudelijk 88 – *Het voorwoord* 92 – *Verzen* 93
Illustraties 93
Compositie 94
Fasering 96
1602-1662 96 – 1662-1750 97 – 1750-1800 99

HOOFDSTUK 4. WAARHEID EN FICTIE

- Bewijzen van betrouwbaarheid 102
Fictieve reizen 107
De oriëntaalse roman 107 – *De avonturenroman* 108

HOOFDSTUK 5. DE REIS NAAR NEDERLAND

- Weg van huis 113
De aantrekkingskracht van de Oost 118
Materiële motieven 118 – *Nieuwsgierigheid* 119 – *Andere motieven* 121
Informatie over Oost-Indië 122
Naar Nederland 129
Werving 129 – *Onderkomen* 133 – *Aanmonstering* 143

HOOFDSTUK 6. HET LEVEN AAN BOORD

- Matrozen en soldaten 149
Leefomstandigheden 157
Tucht 157 – *Voedsel en drank* 157 – *Hygiëne* 159 – *Ziekte en dood* 160
Wanhoop en waanzin 163 – *Ontspanning* 165

HOOFDSTUK 7. HET LEVEN IN AZIË

- Rangen en functies 173
Landdiensten: de civiele sector 174 – *de militaire sector* 179
Zeediensten 183
De carrières van Duitsers 184
Duitsers en Nederlanders 186
Het oordeel over de Indische jaren 189

HOOFDSTUK 8. DE TERUGKEER NAAR NEDERLAND

- De verlossing 205
De terugreis 209
Aankomst in Nederland 213

HOOFDSTUK 9. TERUG IN DUITSLAND

De thuiskomst 225

Reïntegratie 231

Oost-Indische verdiensten 232 – Aanpassingsproblemen 237

Patronage: geschenken en ambten 242

Oost-Indische curiositeiten 242

HOOFDSTUK 10. HET OOST-INDISCH AVONTUUR

OP PAPIER GEZET

De redactie van de hoofdtekst 253

Auteur en redacteur 255 – Postume publicaties 257

Niet gepubliceerd 258

Het publiek 260

Voor de handschriften 260 – Voor de gedrukte reisverslagen 261

Beloning voor het verhaal 265

Schrijf- en publicatiemotieven 271

Geen geld, wel eer 271

Het oordeel over het Oost-Indisch avontuur 275

SAMENVATTING: VAN AARDS PARADIJS

TOT KERKHOF DER EUROPEANEN 282

BIJLAGE I. Bio- en bibliografie van 48 Duitse Oost-Indiëvaarders 289

BIJLAGE II. Historiografie: studies over reisverslagen van Duitsers
in dienst van de VOC 298

Afkortingen 308

Bronnen en literatuur 309

Personenregister 331